

Sandra Gedvilė: „Iš Londono persikraustę į vienkiemį Lietuvoje gyvename ne mažiau aktyviai“

Justina MIKELIŪNAITĖ

Vienkiemyje Kelmės rajone prieš keletą metų Sandra Gedvilė su šeima įsikūrė po dviejų dešimtmečių Londone. Išvažiavusi, kaip pati sako, laukinių vakarų laikais, įgyvendinusi profesinius tikslus, nutarė, kad gana laiką leisti lėktuvuose ir metas kurtis arčiau artimųjų. Grįžusi moteris ne tik atsidėjo motinystei, bet ir įsitraukė į įvairias socialines veiklas bei kaimo bendruomenę. Tad veiklos Žemaitijos kaime aktyvi šeima turi nė kiek ne mažiau nei Londone. Su Sandra kalbamės apie gyvenimo Lietuvoje privalumus, šalies pokyčius per pastaruosius dešimtmečius ir galimybes veikti.

Savo socialiniuose tinkluose gan aktyviai pasakojate apie gyvenimą grįžus – veiklas sodyboje, susitikimus, socialines akcijas, bendrystę ir nuotykius su globojamais ukrainiečiais. Akivaizdu, kad savo sprendimu esate patenkinti. O kodėl po studijų išvykote?

Prieš 20 metų išvažiavome iš *laukinių vakarų*. Nemačiau jokių perspektyvų dirbti pagal specialybę ir augti profesinėje srityje. Su kurso draugais buvome antroji burnos higienistų laida, tad net patys nelabai supratome, ką teks daryti. Naiviai įsivaizdavau, kad dirbsiu atlikdama estetines procedūras, dantų balinimą, ir tik kokiame trečiame kurse suvokiau, kad bus daug kraujo ir dantenų gydymo. Ir žmonės nesuprato, kas tai per profesija, laikė mus odontologų padėjėjais.

Be to, buvo sunkus metas ekonomiškai, minimalus atlyginimas tesiekė maždaug

400 litų, iš kurių pusę tekdavo mokėti už šildymą. Gyvendama Šiauliuose tuo metu nemačiau jokios perspektyvos. Tokio gyvenimo, būdama jaunas žmogus, žinoma, nenorėjau. Buvo labai pilka, tokia *biednystė.* Stebina, kad kartais žmonės, rodos, to neatsimena. Kai kas nors man skundžiasi, kad negali ko nors nusipirkti ar kad pakilo kainos, visada primenu, jog taip gerai žmogus Lietuvoje niekada negyveno, kaip dabar. Pamenu, indų ploviklį prieš 20–30 metų pirkdavo tik norintys pasirodyti, daugelis apsvarstydavo, ar verta mokėti tris litus už prekę, be kurios gali apsieiti.

Kiek turime dabar, puikiai parodė paramos Ukrainai akcijos – surinkome tiek drabužių, daiktų ir lėšų, kad buvo viršyti visi lūkesčiai. Ir pas mus laikinai apsistoję ukrainiečiai žavisi Lietuva. Jie atkreipia dėmesį, koks grynas čia oras, stebisi, kad niekas negeria kiemuose, kad visur tvarkinga, nupjauta žolė, nėra šiukšlių.

Grįžusi į Lietuvą Gedvilų šeima gyvena ne mažiau aktyviai nei Londone.

Taigi grįžote į visai kitokią Lietuvą?

Lietuva tikrai labai maloniai mane nustebino. Mūsų šalis dabar netgi pranašesnė už daugelį Europos valstybių, kurias teko aplankyti. Čia aukštas aptarnavimo lygis. Lietuvos veidą keičia ir grįžę emigrantai. Mano socialiniame burbule jų tikrai nemažai. Gal patys kartais nesusimąstome, nejaučiame, kaip pasikeitėme, kiek daug yra iniciatyvių žmonių, prisidedančių prie teigiamų pokyčių ir darančių gerus darbus savanoriškai.

Atsikraustėme į vienkiemį netoli mano tėvų, tad iškart įsitraukėme į kaimo bendruomenę. Dalyvaujant bendrose šventėse šalies mastu atsirado naujų

pažinčių. Taip pat šalies veidą keisti padėjo ir ES lėšomis įgyvendinti projektai. Grįždama į Lietuvą, grįžtu pas savo žmones. Bendrystė su artimaisiais, draugais, tiek metų išlaikyti ryšiai, sava kalba – man svarbiausi dalykai. Pavyzdžiui, mano dukrai, kuri gimė Londone, Anglijos karalienė buvo jos karalienė. Suvokiu, kad aš taip niekada nesijausiu. Tai ne mano kultūra. Aplink mane buvo draugų anglų ir tai buvo jų šalis. Žinojau, kad ji niekada netaps mano šalimi.

Anglijoje visus susitikimus derindavome iš anksto, atsivertę kalendorių. Man tai taip nenatūralu, bet gyvenimas įsuka ir nieko dėl to nepadarysi. O čia – nori, užvažiuoji pas draugus spontaniškai ar susitinki mieste kavos. Ir vėl skirstaisi. Pasiekiamumas labai didelis pliusas.

Tenkindami tą bendrystės poreikį, gyvendami užsienyje dažnai buriamės į lietuvių bendruomenes ar virtualias grupes. Svarbu rasti savo gentį, savo žmones, nes kitoje šalyje, net praleidę daug metų, dažnai liekame stebėtojai, svečiai, sunku susitapatinti su nauja kultūra. O kada Jūs priėmėt sprendimą grįžti pas savus?

Kad grįšime, žinojome visada. Kai sukako 20 gyvenimo Anglijoje metų, nutarėme, kad kitąmet kraustysimės į Lietuvą. Savo profesinius siekius – išbandyti visus įmanomus kursus, dirbti geriausiame odontologiniame kabinete Londone – jau buvau įgyvendinusi. Pirmagimei Liepai buvo devyneri, laukėmės Timočio ir jaučiau, kad nenoriu kartoti to paties, ką išgyvenome su pirmu vaiku.

Grįžau į darbą, kai dukrytei buvo 6 mėnesiai. Mano specialybės atstovai dirba pagal patentą, tad negauna jokių motinystės ar tėvystės išmokų. Nuolat samdžiau aukles. Mums labai pasisekė vieną auklytę išlaikyti ketverius metus. Tačiau jaučiau įtampą, buvo daug streso, dažnai keliaudavome į Lietuvą, norėjosi ir kitas šalis aplankyti, tad buvo apėmęs jausmas, kad per daug laiko praleidžiame lėktuvuose.

Nebuvome nutraukę ryšių su Lietuva. Negalėjau sau leisti, kad mano tėvai nematytų anūkės. Tad pastojusi antrą kartą supratau, kad gimus sūnui teks skraidyti keturiese, pirkti dar vieną bilietą. Nebenorėjau taip, stiprėjo sėslumo poreikis. Troškau būti arčiau artimųjų ir gyventi kokybiškiau.

Vyresnėlė Liepa dažnai dalyvauja koncertuose, konkursuose.

Atrodo, grįžimo datą priartino antro vaikelio laukimas. Pokytis gana radikalus – iš megapolio kraustėtės į vienkiemį. Tačiau Jūsų istorija rodo, kad kaime nebūtinai laukia tik tyla, ramybė ir paukščių čiulbesys.

Išties būna dienų, kai užkandu stovėdama ir vėl išbėgu. Mano Liepa labai aktyvi – ji dainuoja, šoka, turi daugybę veiklų. Dažnai tenka ją vežioti į įvairius konkursus, koncertus. Taip pat atsidarėm pas save piligrimų tašką, pro mūsų sodybą eina piligrimų kelio „Camino Lituano Žemaitija“ atkarpa iš Kolainių į Vaiguvą. Tad keli vasaros mėnesiai buvo itin intensyvūs, vieni buvome vos keletą dienų. Sodyboje virte virė gyvenimas, keletą naktų žmonės netilpę trijuose namuose, miegojo net palapinėje.

Kelis mėnesius pas mus gyveno keliolika ukrainiečių. O dar prieš palikdami Londoną nutarėme dalyvauti ES projektų konkurse ir mūsų idėjai įgyvendinti buvo skirtas finansavimas. Įsigytoje sodyboje stovėjo tvartas, kurį buvome pavertę sandėliu. Įgyvendinus projektą, šis pastatas virto dviejų aukštų išmaniąja studija, skirta edukacijoms, fotosesijoms rengti, gimtadieniams švęsti. Kartais tenka

išgirsti emigrantų abejonių, ar ras Lietuvoje ką veikti. Paklausa labai didelė – tereikia pasukti galvą. Žmonės nebėra sėslūs, nori veiklos, naujovių.

Turbūt kaimo vietovėse žmonės dar išalkę naujų, įdomių veiklų, verslų, pramogų, be to, mažesnė konkurencija, lyginant su didžiausiais miestais?

Ir mūsų projektas buvo rašomas siekiant sumažinti atstumą tarp kaimo ir miesto vaikų. Kaimo vaikai daug ko negali pasiekti, ne visi turi galimybes važinėti. Svarsčiau, ką galėtų kaimo vaikai turėti lygiai taip pat kaip mieste. Taip gimė išmanioji studija. Taip pat pas mus vyksta stovyklos. Sukamės kaip bitės.

Man patinka žmonės, patinka vykdyti socialinius projektus. Įsitraukiau į kaimo bendruomenę. Vasarą surengėme kraštiečių susitikimą. Ieškojau informacijos apie rajono dvarus, lankiausi muziejuose, rinkau nuotraukas. Supratau, kiek daug net patys vietiniai nežino apie savo kraštą. Pavyzdžiui, kad seniūnijoje yra 4 dvarai, kas juose yra, kas ten gyveno, kokios tų žmonių istorijos. Tad surengėme parodą ir supažindinome žmones su jų pačių istorija.

Pakeitėte ne tik šalį, bet ir veiklos pobūdį – iš burnos higienistės darbo nėrėte į socialines veiklas?

Labai norėjau bent porą metų paauginti Timotį, ko negalėjau padaryti tapusi mama pirmą kartą. Anglijoje tokių sąlygų nebuvo, tad grįžusi paskyriau šį laiką namams, šeimai, abiem vaikams. Ir tai buvo pats geriausiais laikas mano gyvenime.

Timočiui vasarą sukako dveji. Ketinu tęsti ir burnos higienistės veiklą, būtų gaila nebepanaudoti per 20 metų sukauptų žinių. Tai specialybė visam gyvenimui, bet man smagu save išbandyti ir kitur. Kuo labiau tobulėji profesinėje srityje, tuo platesnis darosi klientų ratas ir galiausiai tampa sunku priimti visus norinčius. Anglijoje buvo etapas, kai dirbau 6 dienas per savaitę ir nuolat sulaukdavau prašymų priimti daugiau pacientų.

Dirbant tokiu tempu, stipriai nukenčia asmeninis gyvenimas, lieka mažiau laiko, kurį galima praleisti su vaikais. Tik pradėjusi dirbti turėjau tikslą nukonkuruoti anglakalbius. Buvau emigrantė, tad turėjau įrodyti, kad galiu lygiai taip pat gerai dirbti ir net geriau. Nuolat kėliau kvalifikaciją, tobulinausi. Nebenorėčiau kasdien vėl daryti to paties. Tačiau keletui dienų per savaitę mielai grįžčiau į darbus.

Lietuvoje vaikai turi gerokai daugiau laisvės.

Grįžote į Lietuvą, kai antrasis vaikelis buvo dar visai kūdikis. O kaip į šį sprendimą reagavo tuomet devynmetė pirmagimė, kuri save jau tapatino su Anglijos kultūra? Kaip jai sekėsi adaptuotis?

Liepa grįžti labai nenorėjo. Anglijoje turim nuostabius draugus – mišrią lietuvės ir

gruzino šeimą, su kurių dukra Elenute Liepa užaugo. Tarsi atėmėm iš jos vaikystės draugę, su kuria susitikdavo beveik kasdien. Būtent palikti brangius žmones buvo skaudžiausia, tačiau mūsų prioritetas – šeima ir artimieji Lietuvoje. O draugystė, laimei, nenutrūko. Mergaitės iki šiol kiekvieną savaitgalį bendrauja internetu.

Visgi matydami Liepos pasipriešinimą, buvome pažadėję, kad pagyvensime Lietuvoje pusę metų, padarysime šeimos susirinkimą ir, jei kuris nors iš mūsų bus nelaimingas, galėsime grįžti atgal į Londoną. Tikrai nenorėjau, kad dukra kentėtų. Dėl jos būčiau galėjusi likti Londone ir susitaikyti su dažnais skraidymais. Tačiau dukra jau po dviejų savaičių pasakė, kad šeimos susirinkimo nereikės – ji niekada nebenori grįžti į Angliją.

Liepa pajuto realią laimę – būrį tetų, pusseserių, senelius prie šono, visišką laisvę mokykloje. Anglijoje mokyklos yra aptvertos, prie kiekvieno būrelio vaikų net pertraukų metu stovi mokytojas. Jei ką nors pamiršai klasėje – tave lydi suaugęs asmuo. Niekada mokykloje nebūni vienas. Tad čia nuostabą ir daug džiaugsmo sukėlė pertraukos, kai gali daryti, ką nori, laisvai pabūti lauke, lipti į medžius, nueiti į šalia esančią parduotuvę be priežiūros. Grįžusi ji labai suaugo, tapo gerokai savarankiškesnė.

Suprantama, buvo šiek tiek keblu mokytis lietuvių kalba. Kartais apima jausmas, kad ji niekada neišmoks taisyklingos lietuvių kalbos. Tačiau mane nuramino pokalbiai su kitais tėvais, kurie niekada nebuvo išvykę. Jų vaikai taip pat jau nežino tokių žodžių kaip noragas, rugiapjūtė, balnas, pasagos ar kitų ūkio darbų ir rakandų pavadinimų, tad paaiškinti kontekstą tenka mums visiems, ne tik grįžusiems emigrantams.

Liūdina tai, kad skaityti labai mėgusi ir kasdien tą dariusi dukra dabar paima knygą tik verčiama. Į mokyklos programą įtrauktos knygos šios kartos vaikams labai neįdomios, jie kankinasi skaitydami, o puikių šiuolaikinių autorių literatūrai nebelieka laiko. Tai, kad švietimo sistema nesikeičia, neatitinka dabartinių vaikų poreikių – nemažas minusas.

Gedvilų sodyba laukia piligrimų ir turistų.

O kas dar, be švietimo sistemos, nustebino ar nuvylė? Ką norėtųsi pakeisti, pagerinti?

Juoką kelią nerašytos taisyklės, prie jų sunku priprasti. Atrodo, kad čia viskas

visiems aišku. Pavyzdžiui, prireikus santechniko, ieškai ne internetu, o turi klausti žmonių. O radęs – ne užsakyti paslaugą, o prašyti meistro atvažiuoti. Darbininkų trūkumas tikrai nustebino. Bent jau rajone jis labai labai jaučiamas. Paskambinę rekomenduotam statybininkui gegužę, išgirdome, kad geriausiu atveju bus laisvas lapkritį.

Kartais pritrūksta ugdymo įstaigų komunikacijos. Viskas pasakoma vaikams, gerai, jei jie prisimins ir perduos informaciją apie tėvų susirinkimą ar renginį mokykloje. Nesu gavusi jokio lapelio su data. O Anglijoje, pavyzdžiui, jei organizuojamas mokinių koncertas, gaudavau pranešimą prieš mėnesį, kad galėčiau susiplanuoti ir būti laisva tuo metu. Čia turiu skambinti pati ir tikslintis laiką, renginio valandą dažnai sužinau prieš dieną. Tačiau turiu paminėti, kad pedagogai čia žmogiškesni, glaudesnis ryšys su tėvais. Vertinama kiekvieno vaiko individuali pažanga, galiu pasikalbėti su kiekvienu mokytoju, gauti grįžtamąjį ryšį, žinau, kas dukrai sekasi, o kur reikėtų pasitempti. Anglijoje tėvų susirinkimai vyksta kas pusmetį, už visus mokytojus į klausimus atsakydavo viena pagrindinė mokytoja ir dažniausiai tiesiog išgirsdavau, kad vaiko mokymosi rezultatai – atitinka normą. Atrodo, kad mokinys – ne individuali asmenybė, o procentas įstaigos statistikoje.

Labai džiaugiuosi, kad dukra mokosi lietuviškoje mokykloje. Tačiau mane šokiravo požiūris į tėčius. Mano vyras dažnai būna vienintelis tėtis tėvų susirinkime ar koncerte muzikos mokykloje. Nesuprantu, kodėl mamai turi rūpėti, kaip vaikas dainuoja, šoka, mokosi, o tėčiui ne. Juk dirba dažniausiai abu tėvai. Jei vyras veda vaikus pas gydytoją, visada pirmiausia sulaukia klausimo, o kur mama, lyg netikima, kad ir jis gali atsakyti į visus klausimus. Su tokiomis situacijomis susiduriame nuolat. Gal tie su mama ir tėčiu siejami skirtingi lūkesčiai ryškesni provincijoje. Gal miestuose yra kitaip ir tėčiai egzistuoja?

Dar vienas erzinantis dalykas – daugybė parduotuvių, kavinių ir kitų pastatų nepritaikyta mamoms su vežimėliais ir neįgaliems asmenims. Atrodo, kad mamos ir neįgalieji yra izoliuoti nuo visuomenės. Mano tėtis po nelaimingo atsitikimo prieš ketverius metus tapo neįgalus. Visame Kelmės rajone labai sudėtinga su vežimėliu patekti į odontologijos kabinetą. Dauguma jų nėra pritaikyti judėjimo negalią turintiems pacientams. Naujame moderniame pastate įsikūrė naujas kabinetas, tačiau liftas neveikia. Apskritai, mažai prieinamų paslaugų, žmogus lieka vienas, priklausomas nuo artimųjų galimybių ir atsakomybės.

Įvardijome dalykus, kuriuos galima ir reikėtų tobulinti. Tikėtina, kad visa tai keisis laikui bėgant. O kokius pagrindinius gyvenimo Lietuvoje privalumus išskirtumėt?

Tie privalumai labai individualūs. Man tai – gyvenimas šalia tėvų. Taip pat džiaugiuosi mokslu, medicina (deja, čia nekalbu apie neįgaliuosius ir rimtas ligas), keliais. Anglijoje, jei vaikui pakiltų temperatūra, gaučiau tik paracetamolio, o čia iškart padaro visus tyrimus, aiškinasi, kur uždegimas ar bakterija, pritaiko vaistus. Taip pat neįtikėtina, kaip lengvai viskas pasiekiama. Iš savo kaimo į Palangą specialiai važiuoju visokiais aplinkiniais keliukais, sutinku 3–4 mašinas ir per 1,5 val. būnu prie jūros. Londone gyvenome prie Temzės ir prekybos centro, kurį matėme pro langus, bet važiuoti turėdavome 1,5 val. aplink. Su laivu būtų 2 min. Visur kamščiai. Perspektyvų Lietuvoje milijonas – yra daugybė paramos, investicijų galimybių. Tereikia domėtis, galvoti idėjas, kreiptis. Galimybės save realizuoti beribės.

Ir Jūsų šeimos istorija puikiai iliustruoja, kiek galima nuveikti Lietuvoje. Ko palinkėtumėt norintiems grįžti, bet dar turintiems abejonių?

Mums tarsi nieko netrūko Londone – turėjome mėgstamus darbus, namus, draugus iš įvairių pasaulio šalių. Ten užaugome kaip specialistai ir kaip žmonės, daug patyrėme. Mano dukra augo tarptautinėje aplinkoje, kuri formavo jos pasaulėžiūrą – įvairovė jai savaime suprantama. Jei mano artimieji, giminaičiai būtų Anglijoje, turbūt niekad nebūčiau grįžusi.

Svarstantiems apie grįžimą pirmiausia reikėtų savęs pasiklausti, kas man yra Lietuva. Ar žemės gabaliukas, kuriame gerai jausiuosi, ar žmonės, kurie manęs laukia ir su kuriais man gera. Ir prioritetai susidėlios lengviau. Svarbu nenurašyti savęs ir pajutus, kad laikas keistis, imtis veiksmų. Mane pacientai išmokė, kad amžius – ne riba. Pavyzdžiui, gydžiau 92 metų moterį, kuri prieš penkerius metus pradėjo mokytis žaisti tenisą ir gailėjosi, kad nepadarė to anksčiau, nes ši veikla jai labai patiko. Kai kurie išėję į pensiją pradeda slidinėti, o viena garbaus amžiaus pacientė, perkopusi 90-metį, susidėjo dantų implantus, nes nuo protezų ją pykino, o maistas buvo vienintelis likęs malonumas. Tad jei tik leidžia sveikata ir norisi pokyčių, svarbu išbandyti save naujoje vietoje ar veikloje.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo,

nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

www.pasauliolietuvis.lt

Sandros Gedvilės asmeninio archyvo nuotr.